

Historici

bonzen op deuren van archieven

FRANK VON HEBEL
KOEN MAREE

Hoewel alle ondertekenaars de overheidsmaatregelen die getroffen worden om de Covid-19 crisis te beteugelen onderschrijven, zien zij momenteel grote knelpunten ontstaan bij historici, onderzoekers én studenten, vanwege de uiterst beperkte toegang tot historische bronnen. Ze benadrukken dat ze waardering hebben voor de initiatieven die de archieven al hebben ondernomen.

Toch stellen ze drie verbeteringen voor: 'het prioriteren van professionals en studenten boven liefhebbers voor toegang tot de studiezalen. De mogelijkheid tot deponeren

Medewerker Ivar Nijboer van de Groninger Archieven scant met collega's stukken in, zodat deze digitaal beschikbaar zijn. FOTO CORNÉ SPARIDAENS

van archiefstukken bij andere (lokale) archiefdiensten, desnoods maar kort, zodat onderzoekers zelf foto's kunnen maken van de benodigde stukken. Diensten om versneld én gratis of tegen laag tarief stukken te laten digitaliseren en online ter beschikking te stellen.'

Promovendus Marieke Dwaarswaard (24) van de Rijksuniversiteit Groningen schrijft een biografie over de beroemde Groninger zakenfamilie Scholten. W.A. Scholten (1819-1892) was de eerste landbouwindustriële wereld. En laat de Groninger Archieven nu

De beperkte toegang tot archieven zorgt voor grote zorgen bij het Koninklijk Historisch Genootschap en onderzoekers van universiteiten. Ze stuurden een open brief naar 23 archieven, waaronder die in Groningen en Assen.

over hét Scholtenarchief beschikken. Maar ja, de deuren zijn dicht. „Ik ben er een middag geweest, niet meer. Bovendien werd dit archief opnieuw ingedeeld, maar door corona zijn die werkzaamheden ook gestaakt. Hierdoor loopt het project in elk geval een vertraging van maanden op. Niet dat ik nu niks doe. Ik ben ontzettend veel aan het lezen.”

Haar begeleider op de universiteit is Leonieke Vermeer. „Veel bronnen zijn alleen in archieven en niet op het internet te vinden. Er zijn schattingen dat misschien 10 procent van archiefbronnen is gedigitaliseerd. Studenten moeten daarom wachten op hun scriptie of de opzet veranderen. Bovendien geven we in archieven ook onderwijs aan studenten. Ik zie dat archieven ontzettend hun best doen om op alle manieren te helpen. Maar toch zou het nog pro-actiever kunnen.”

Het gevolg is dat studenten meer en meer digitale bronnen gebruiken. „Maar dit is dus maar een deel van de beschikbare kennis. Ik doe zelf onderzoek naar dagboeken. Daarvoor ben ik echt afhankelijk van de archieven. Gelukkig had ik voor de lockdown al veel gescand.”

Hoofddocent Joop Koopmans doet onderzoek naar nieuwsperiodieken uit de vroeg-moderne tijd (de 16de tot 18de eeuw). „Een groot deel van de kranten uit die tijd is gelukkig digitaal beschikbaar. Maar soms staat iets in een periodiek die alleen in een archief te zoeken is. Dan ben je toch erg afhankelijk.”

Ook heeft hij informatie nodig over de uitgevers van de eeuwenoude kranten. Koopmans houdt dan ook een lijst bij van stukken die hij na de lockdown alsnog moet opzoeken: „De schade is gelukkig nog beperkt, ook doordat archieven hun stinkende best doen. Wel is het lastig dat je

bij een digitaliseringsverzoek ook écht moet weten waar je naar zoekt. Het kost immers een hoop tijd om alles bij elkaar te verzamelen.”

Richard Paping ondertekende als programmacoördinator van de opleiding geschiedenis aan de RUG de brief van het historisch genootschap. „Ik ben soms toch bezorgd: 'wat voor historici leveren we straks af?' In alle studiejaren zijn er vakken waarvoor onze studenten het archief in moeten. Met kunst- en vliegwerk lukt het ons om de opdrachten aan te passen.”

In de praktijk betekent het dat studenten in plaats van zelf in het archief informatie verzamelen, nu een 'standaardpakket' aan gedigitaliseerde archiefinfo krijgen om door te spitten. „Daarmee gaat het vak door, maar studenten leren minder goed zelf te filteren. Ook kun je in het archief geïnspireerd raken door stukken die per toeval onder ogen komen. Die ervaring willen we studenten in hun opleiding meegeven.”

Volgens de RUG-docent lopen studenten studievertraging op, al is nog niet te zeggen hoeveel. Voor zijn eigen onderzoek naar oude borgen in Groningen heeft het relatief weinig gevolgen: „Er is één akte waar ik nu niet bij kan, maar dat is een klein probleem. Sowiezo hebben wij als docenten veel onderzoek in de coronacrisis uitgesteld, zodat al het onderwijs in ieder geval kan doorgaan. Dat is ons, vind ik, gezien de omstandigheden goed gelukt.”

Directeur Eddy de Jonge van de Groninger Archieven legt uit dat de inspanningen om informatie te digitaliseren zijn vergroot. „We hebben iemand speciaal ingezet die alleen maar stukken scant zodat ze digitaal beschikbaar zijn. Maar we mogen eigenlijk het gebouw niet in. Alleen voor heel urgente zaken, zoals rechtszaken en bouwdoSSIERS voor mensen die aan het verbouwen zijn, kijken we wat we kunnen doen. We proberen studenten zoveel mogelijk tegemoet te komen, maar we moeten ons nu eenmaal aan de regels houden. Anderhalve meter afstand houden is behoorlijk ingewikkeld wanneer bezoekers allerlei faciliteiten gebruiken. En niet alleen studenten zijn in het nadeel. Er zijn ook bijvoorbeeld mensen die ingehuurd zijn om een boek te schrijven. Dit kost ze gewoon geld.”

Het Drents Archief krijgt minder studenten over de vloer. „RHC Drents Archief heeft een aantal aanvragen van studenten ontvangen”, schrijft directeur Corinne Rodenburg in een reactie aan het KHG. „Tijdens de lockdown is ons archief echter geheel gesloten voor publiek. Wanneer het een archief betreft dat niet is gedigitaliseerd, kan er op dit moment bij ons geen onderzoek naar worden gedaan. In heel dringende gevallen zullen we echter ons best doen de student/onderzoeker toch verder te helpen.”

Medewerker dienstverlening Joke Wolff legt uit dat de mogelijkheden beperkt zijn. „Juist omdat medewerkers niet op het archief mogen zijn. We scannen niet meer in. Aanvragen worden op een lijst gezet en zodra we weer open kunnen, ontvangen zij bericht. Het is bittere noodzaak.”